

TALOUSNEUVOSTO

19.6.2013

Kokousmuistio 6/2013

Aika 19.6.2013 klo 8.00–9.20

Paikka Valtioneuvoston juhlahuoneisto

Läsnä Katainen Jyrki, puheenjohtaja
Arhinmäki Paavo
Fjäder Sture
Häkämies Jyri
Järventaus Jussi
Lyly Lauri
Marttila Juha
Mäenpää Mikko
Mäki-Lohiluoma Kari-Pekka
Penttilä Risto E.J.
Räsänen Päivi
Vapaavuori Jan
Virkkunen Henna
Heinonen Olli-Pekka (at)
Linna Sirkku (at)
Pekkarinen Jukka (at)
Viitanen Pia (at)
Åkerholm Johnny (at)
Sinko Pekka (s)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 ja totesi asialistalla olevan ”Eläketyöryhmän välitulokset”, josta alustaa asiantuntijatyöryhmän puheenjohtaja, ylijohtaja Jukka Pekkarinen, valtiovarainministeriöstä. Kokouskutsun mukana oli toimitettu sihteeristön tilaama vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutuksia arvioiva Roope Uusitalon ja Satu Nivalaisen tutkimusraportti ”Vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutus eläkkeellesiirtymisikään”.

Pääministeri toivotti Pia Viitanen tervetulleeksi mukaan talousneuvoston työhön.

Ennen varsinaista kokousaihetta pääministeri selosti EU:n ajankohtaisia talouskysymyksiä erityisesti tulevan huippukokouksen asialistaa silmälläpitäen. Keskeiset pöydällä olevat kysymykset liittyvät Euroopan vakausmekanismin tulevaisuuteen ja pankkiunioniin. Kysymys suhtautumisesta sijoittajavastuun laajuudesta ja toteuttamistavasta jakaa jäsenmaita. Suomi on kannattanut laajaa sijoittajavastuuta. Erimielisyyttä on myös siitä, mikä taho voi puuttua tilanteeseen, jossa rahoitusmarkkinoiden vakaus häiriintyy yksittäisessä jäsenmaassa. Suomi olisi tässä kohtaa valmis antamaan toimivaltaa riippumatolle kansainväliselle toimijalle.

Pääministeri kommentoi lyhyesti myös kotimaan taloustilannetta ja näkymiä. Talouspolitiikan keskeinen kysymys on, tulisiko pidentyneeseen taantumaan vastata sallimalla lisävelkaantumisen vai vahvistamalla julkisen talouden sopeutusta. Talouden akuuttien ongelmien taustalla on osin kansainvälinen suhdannekehitys ja osin samanaikainen rakennemuutos Suomen taloudessa. Jälkimmäisen osalta avaimet ovat pitkälti omissa käsissämme mm. palkanmuodostuksen ja veropolitiikan kautta. Näihin kysymyksiin on syytä palata sopivalla kokoonpanolla kesälomien jälkeen.

2 Eläketyöryhmän välitulokset

Jukka Pekkarinen esitteli johtamansa asiantuntijatyöryhmän työn luonnetta, raportointisuunnitelmaa ja alustavia havaintoja (liite 1). Ryhmän tavoitteena on muun muassa arvioida vuoden 2005 uudistuksen vaikutuksia ja muodostaa ajantasainen tilannekuva eläkejärjestelmän toiminnasta. Erityisesti tullaan arvioimaan muun muassa tarvetta täydentää nykyistä elinaikakerrointa elinajan odotteeseen sidotulla vanhuuseläkeikäillä. Näkökulmassa yhdistyvät taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys sekä työeläkejärjestelmän ja muun sosiaaliturvan välinen yhteys. Eläkeneuvotteluryhmälle elokuussa jätettävä raportti on luonteeltaan taustaselvitys, joka sisältää eri vaihtoehtojen arviointia, muttei suosituksia.

Eläkejärjestelmämme perusrakenne on kansainvälisesti vertaillen hyvä. Järjestelmä ei vaadi täydellistä remonttia, vaan lähinnä perusparametrien sovittamista toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. Varhaiseläkeporttien karsiminen on vähentänyt varhaista eläköitymistä, mutta taloudelliset kannustimet jatkaa 63 ikävuoden jälkeen itse asiassa heikkenivät jonkin verran vuoden 2005 uudistuksessa. Jatkossa on pohdittava, onko elinaikakerroin taloudellisesti tehokas ja sosiaalisesti kestävä tapa sopeuttaa eläkejärjestelmää elinajanodotteen pitenemiseen.

Tuore tutkimus osoittaa, että eläkkeelle siirtymisiässä viime vuosina tapahtunut positiivinen kehitys selittyy osittain sillä, että henkilöt, jotka olisivat vanhassa järjestelmässä jääneet työttömyyseläkkeelle ovat uudistuksen jälkeen siirtyneet ns. työttömyysputkeen. Edistyminen on näin ollen työllisyyden näkökulmasta ollut osaksi näennäistä. Iäkäiden työllisyysasteiden nousu on Suomessa pohjautunut osittain keskimääräisen koulutustason nousuun, jonka vaikutus on jo alkanut hidastua. Vanhusköyhyyden lisääntyminen on kasvava uhka kaikissa Pohjoismaissa. Elinaikakertoimen vaikutuksesta ei ole vielä empiiristä tutkimustietoa, mutta tähän pyritään saamaan lisävalaistusta käynnissä olevasta tutkimushankkeesta.

3 Keskustelu

Alustuksen pohjalta käydyssä keskustelussa korostettiin muun muassa tarvetta kytkeä eläkejärjestelmän kehittäminen laajempaan kontekstiin, jossa julkisen talouden ja samalla eläkejärjestelmän kestävyyttä pyritään edistämään eri keinoin ml. työelämän laatuun liittyvät kehittämistoimet. Tavoitteena tulisi olla taloudellisen kestävyuden edistäminen yhdessä yksilöiden kokeman turvallisuuden kanssa. Myös julkisen talouden näkökulmasta eläkeproblematiikkaa on tarpeen katsoa kokonaisuutena, etteivät esimerkiksi kuntien ja valtion välinen kustannusten jako vääristä toimenpiteitä.

Elinaikakertoimen vaikutusta ja merkitystä ei ilmeisesti ole vielä laajasti tiedostettu. Tältä osin olisi ehkä tarvetta ennakoivalle valistustyölle ja mahdollisesti kertoimen vaikutusta havainnollistava viiteiän käyttöönottamiselle. Toisaalta on havaittu, että kerroin olisi ainakin yksittäistapauksissa alkanut vaikuttaa työuria pidentävästi nimenomaan 63–64-vuotiaiden kohdalla, joilla vuoden 2005 reformin välittömät kannustinvaiikutukset

olivat päinvastaiset. Arveltiin, että reformin kokonaisvaikutusten arviointi on tämän vuoksi edelleen ennenaikaista.

Eläkkeelle siirtymisen alaikärajan nostaminen eliniän odotteen mukana sai kannatusta ja sitä perusteltiin muun muassa Ruotsin esimerkillä. Toisaalta todettiin, että vertailu Ruotsiin on vaikeaa johtuen muun muassa siellä varsin laajasti käytetystä osa-aikaeläkkeestä. Maiden välistä vertailussa tulisikin ottaa huomioon myös työtunnit.

Työmarkkinoilla esiintyy edelleen ikäsyrojintää, joka on kytköksissä eläkkeiden ja muun sosiaaliturvan säädöksiin. Myös työuria koskevissa asenteissa on vikaa: pidempi työura nähdään yksilön kannalta kielteisenä, vaikka asiaan liittyy runsaasti positiivisia seikkoja kuten toimintakyvyn ja sosiaalisten suhteiden säilyminen. Eri työntekijäryhmien välillä on huomattavia eroja sen suhteen, mitkä tekijät kannustavat jatkamaan työssä.

4 Kokouksen päättäminen

Talousneuvoston elokuun pidetään maanantaina 19.8.2013 klo 8.00 valtioneuvoston juhlahuoneistossa. Aiheena on "Vuoden 2014 talousarvioesityksen linjaukset ja tukuseton raportti". Puheenjohtaja toivotti hyvää juhannusta ja päätti kokouksen klo 9.20.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri